

mand, maar moet je doen om kwaliteit te bereiken. De studio's zijn een belangrijk deel van het werk, maar 'onderzoek' is het uitgangspunt van alles wat we doen. Het gaat ons niet alleen om het ontwerpen van een architectuurstudio, maar ook om de vraag welke plaats architectuur inneemt in het onderwijs en welke initiatieven er op dat vlak kunnen ontwikkeld worden. Zo pleiten we er bijvoorbeeld voor dat architecten die een school (ver)bouwen zouden betaald worden om een educatief project met de kinderen te begeleiden. Dit werken op verschillende niveaus is erg typerend voor de organisatie ABC. Tijdens zulk een onderzoek komen we in aanraking met interessante mensen, teksten, materialen - wat het ontwerpen van de studio's verrijkt en ze in een bredere context plaatst.

Kunst en onderwijs

Het is onze overtuiging dat het huidige debat over kunst en participatie gedeeltelijk overbodig zou zijn indien kunst, in al zijn uitingen, op een normale manier zou geïntegreerd worden in het onderwijs. Dat betekent wel dat we de leerkrachten sterker moeten maken. Kinderen kunnen al van jongs af aan leren omgaan met abstractie, ze kunnen een taal leren begrijpen en gebruiken om met wat meer afstand hun emoties te uiten of erover te reflecteren. Wanneer je met kunst leert omgaan als met een spiegel van jezelf en van de samenleving, dan kan je kunst leren hanteren als filosofie, als levenskunst, wat eveneens inhoudt: de kunst om te leren omgaan met dood en verlies. De ABC-studio in Antwerpen is in die zin ruim opgevat: er zijn stations rond beeldende kunst en architectuur, in de tatamiruimte komen de kinderen in contact met meditatie en in de keukens leren ze koken. Van alle kinderen wordt verwacht dat ze wiskundige problemen kunnen oplossen, terwijl negen op tien kinderen zelfs geen rijst kunnen koken. Ik vind het nodig om de in onze maatschappij gangbare waarden ter discussie te stellen, ook en vooral binnen een artistieke context als HetPaleis.

Ik mis een grondig debat over de relatie tussen kunst en onderwijs. Een aantal artistieke organisaties deinst ervoor terug. Ze stigmatiseren kunsteducatie als 'saai' of 'ouderwets'. Binnen het artistieke veld vinden we niet gemakkelijk partners om mee te denken rond het werk dat wij doen. Naar ons gevoel is er veel vooringomenheid tegenover leerkrachten, het onderwijs en zijn regels. Kunst en onderwijs zouden echter geen gescheiden werelden mogen zijn.

Anderzijds krijg je langzamerhand de situatie dat heel wat artistieke organisaties 'de kinderen ontdekken'. Ze maken een voorstelling of een tentoonstelling voor of met kinderen. Vele musea hebben een educatieve dienst, maar die krijgen de ruimte en het geld niet om op een creatieve manier ideeën uit te werken. Het grootste probleem met de meeste educatieve initiatieven is dat ze *ad hoc* zijn, met als eerste doel meer bezoekers of een ruimere doelgroep (gezinnen) te bereiken. Ze werken niet vanuit een langetermijnvisie of vanuit de behoefte om te reflecteren bij een kunstwerk. Met kinderen omgaan is echter meer dan het organiseren van een knutselatelier. Wanneer je de kinderen ernstig neemt en ze met respect behandelt - en ze dus niet op één of andere manier 'gebruikt' in functie van het oppoetsen van de cijfers - dan is er niet alleen geld nodig, maar ook denkwerk en veel aandacht. In onze benadering krijgen de kinderen heel veel aandacht, één gids voor vier kinderen en dat een hele dag lang. Zo bouwen we een vertrouwensrelatie op. Communicatie staat centraal. Gedurende de zes uur die de kinderen in de studio doorbrengen, proberen we een democratisch proces op te starten.

De manier waarop we werken gaat uit van een noodzaak, van de dynamiek die een idee genereert en heeft niets te maken met marketing. Ik zou graag zien gebeuren dat artistieke organisaties wat meer risico's nemen, ook op educatief vlak.

Steunpunt cultuur en onderwijs

Eén van mijn wensdromen is dat alle artistieke organisaties (theater, dans, beeldende kunst, literatuur, film, architectuur, muziek enzovoort) één procent van hun inkomsten zouden doorgeven aan een onafhankelijk steunpunt voor Cultuur en Onderwijs. Indien men minder uitgaat aan artistieke producties en meer aan kunstbemiddeling, zou dat tevens de overproductie tegengaan. Vandaag de dag wordt er immers zoveel kunst gemaakt en wordt er tegelijk zo weinig over kunst gereflecteerd, dat de kunst op een consumptieniveau dreigt te belanden.

Daarnaast is er een gebrek aan kwaliteitscontrole op vlak van kunsteducatie. Iedereen kan een dansopleiding of -cursus volgen en nadien zeggen dat hij dansleraar is. Dat geldt eveneens voor de andere artistieke disciplines. Maar wanneer een begeleider er niet in slaagt om een wereld te openen, kan het kind zo ontgoocheld zijn dat zijn relatie met kunst misschien wel voor de rest van zijn leven vertroebeld is.

Ik pleit er niet voor om allerlei regels uit te schrijven die vastleggen wat een goede kunsteducatie is, zoals men dat in Nederland graag doet. Ik wil vooral een maatschappelijk debat, ik wil het wantrouwen van kunstenaars ten aanzien van de schoolomgeving wegnemen. Soms volstaat het dat een kunstenaar een gesprek aangaat met kinderen en hen vertelt wat hij doet, waarom hij dat doet en wat hem bezighoudt in de kunst. Natuurlijk is niet elke kunstenaar een geboren mediator. Iemand kan een zeer goede kunstenaar zijn, maar totaal verloren zijn in de communicatie met kinderen of andere mensen.

Er is behoefte aan structuren, maar overstructurering is uit den boze. Daarom denken we dat het steunpunt voor Cultuur en Onderwijs onafhankelijk moet zijn en niet verbonden aan een grote administratie. Een institutionele structuur lijdt al gauw aan overstructurering, met alle kwalijke gevolgen vandien: regels halen de bovenhand en er wordt gedacht in clichés. Dat is dodelijk voor de inhoud en de liefde.

Onderwijsdebat

In het buitenland zie ik geen benadering die specifiek zou zijn voor één bepaald land. Soms heb je wel interessante praktijken die los staan van het beleid. Regeringsperiodes zijn relatief kort. Wanneer een regering geld geeft aan enkele initiatieven, pluk je daar pas later de vruchten van. In de Scandinavische landen vind je op dit ogenblik een aantal interessante educatieve praktijken, maar het volstaat niet om een bepaalde didactiek over te nemen: je moet aan een mentaliteitswijziging werken en dat is een werk van lange adem. Het betekent dat je moet werken aan de lerarenopleiding én aan de onderwijsstructuren. Soms heb je wel leerkrachten die prachtig kunnen werken met ideeën en materialen, maar indien de structuur waarin ze werken tegenwringt, houden die dat ook niet vol. Sommige leerkrachten zijn geboren kunstenaars. Anderen kunnen zich een aantal artistieke vaardigheden en ideeën eigen maken via cursussen of in de opleiding; maar de meerderheid kiest gewoon voor een veilige job. Dat is jammer, want uiteindelijk brengen de kinderen ongeveer de helft van hun tijd door in een schoolomgeving; wachtend tot de dag voorbij is en het echte leven kan beginnen. Ik heb er niets op tegen dat kinderen de hele dag op school doorbrengen, indien die tijd goed gebruikt wordt. De school zou de ideale plek kunnen zijn om op verschillende manieren te 'leren', met de leerkracht als een soort 'manager' van het leerproces. Dan hebben we